मादुपधायाश्च मतोर्वोऽयवादिभ्यः । (९/१८९७)

मतोः इह कार्यित्वेन उपादानात् सामर्थ्यलब्धं [1]प्रातिपदिकं तत् मात् इति मकारावर्णाभ्यां [2]विशिष्यते । मकारावर्णविशिष्टया च उपधया इत्ययमर्थो भवति । मकारान्तात् मकारोपधात् अवर्णान्तादवर्णोपधात् च उत्तरस्य मतोः वः इत्ययमादेशो भवति, यवादिभ्यस्तु [3]परतो न भवति । मकारान्तात् तावत्–किंवान् । शंवान् । मकारोपधात् – शमीवान् । दाडिमीवान् । अवर्णान्तात् – वृक्षवान् । प्लक्षवान् । खट्वावान् । मालावान् । अवर्णोपधात् – पयस्वान् । यशस्वान् । भास्वान् । मादुपधायाश्च इति किम् ? अग्निमान् । [4]वायुमान् । अयवादिभ्यः इति किम् ? यवमान् । [5]दल्मिमान् । ऊर्मिमान् ।

यव । [6]दल्मि । ऊर्मि । [7]भूमि । [8]कृमि । क्रुञ्चा । [9]वशा । [10]द्राक्षा । एतेषां मादुपधायाश्च (८.२.९/१८९७) । इति प्राप्नोति । ध्रजि, ध्वजि, [11]सञ्जि इत्येतेषां 'छन्दसीरः' (८.२.१५/३६००) इति । हरित्, ककुत्, गरुत् इत्येतेषां 'झयः' (८.२.१०/१८९८) इति[12] । [13]इक्षु, मधु, द्रुम, मण्ड, धूम इत्येतेषां 'सञ्ज्ञायाम्' (८.२.११/१८९९) इति[14] । आकृतिगणश्च यवादिः ।

[15]अकृतवत्त्वो मतुब् यवादिषु द्रष्टव्यः । यस्य सति निमित्ते मतुपो वत्वं [16]न दृश्यते स [17]यवादिषु द्रष्टव्यः इह [18]नृमतः इदं नार्मतम् इति बहिरङ्गलक्षणत्वात् [19]अवर्णोपधस्य मतुपो वत्वं न भवति[20] ॥

झयः । (१०/१८९८)

झयन्तादुत्तरस्य मतोः वः इत्ययमादेशो भवति । अग्निचित्वान् ग्रामः[21] । विद्युत्वान् बलाहकः । '[22]इन्द्रो मरुत्वान्' (आ.श्रौ. ८.१६.१) । दृषद्वान् [23]देशः ॥

सञ्ज्ञायाम् । (११/१८९९)

सञ्ज्ञायां विषये मतोः वः इत्ययमादेशो भवति । अहीवती । कपीवती । ऋषीवती । [24]मुनीवती ॥

---

1. पूर्वप्रातिपदिकम् क. 2. विशेष्यते क. ड. 3. परस्य नास्ति क. 4. नास्ति ब. 5. रश्मिमान् क, नास्ति ड. 6. रश्मि ब, नास्ति ड. 7. जालिमः ड. 8. क्रिमिः ब, नास्ति ड. 9. चण्डा ब. 10. स्त्राक्षा ह. 11. सिञ्जि ब. 12. प्राप्नोति इत्यधिकम् ब. 13. ईकु इ. 14. प्राप्नोति इत्यधिकम् ब. 15. वाक्यमिदं नास्ति ब. 16. न नास्ति इ. 17. यवादिः ब. 18. तु इत्यधिकम् इ. 19. अवर्णोपधत्वस्य इ. 20. यव दल्भि ऊर्मि भूमि कृमि क्रुञ्चा वत्सा द्राक्षा व्रजि ध्वजि विजि मिनि सिजि सजि हरित् मरुवत् कुरुवत् कुरुत् नुरुत् मरुत् इक्षु द्रु मधु आकृतिगणोऽयम् इत्यधिकम् ड. 21. उदश्वित्वान् घोषः इत्यधिकम् क. 22. इन्द्रो मरुत्वान् सोमस्य पिबतु ह. 23. पर्वतः क. इ. ह. 24. नास्ति ह.